

RADIOAKTIV: - Du er en stor, muskuløs mann som spiser mye reinkjøtt. Det vises på målingene, men resultatet har også gått kraftig ned siden sist, og det er bra, sier Lavrans Skuterud i Statens strålevern til Algot Jåma, reineier i et av områdene som ble mest forurenset fra Tsjernobyl.

FAR OG DATTER: - Det er godt å få komme hit for å få målt oss og snakket med ekspertene. Vi fikk bekreftet at det ikke er så verst nå, sier Eva Bendikke (22) og faren Ove Jåma (66).

byl-ulykka. Det vil si målingene startet våren 1987, og foretas med mobilt labora-
atomvåpen. Alle foto: Beate Haarstad

aktive samer

Tiltakene har fått ned strålebe-
lastningen, men den har kostet
kulturelt. Nå har også nedgangen
stoppet.

- Bequerelnivået hos de sørsa-
miske reineierne har vært relativt
stabilt siden 1996. Problemet har
blitt betydelig mindre siden sist
på 1980-tallet, men de nivåene
som er må denne befolknings-
gruppen slite med i flere tiår
framover.

Studie

Strålevernet har målt radioaktivi-
tet hos den sørsamiske befolkning-
en i 25 år, men ikke satt resulta-

tene i sammenheng med krefttall
eller annen sykdomsutvikling.
Det er derimot gjort en slik studie
i Nord-Norge. Nordsamene ble
undersøkt for mulig påvirkning
fra nedfallet fra prøvesprengning-
ene av atomvåpen på 1950-60-
tallet. Strålevernets målinger i
Kautokeino pågikk helt fra 1965
fram til desember 2010. - Vi har
ikke sett på om det er noen økt
kreftforekomst blant sørsamene
etter Tsjernobyl, men dette er alt-
så gjort i Nord-Norge. Der fant de
at nordsamiske reineiere hadde
nesten 20 prosent lavere kreftfo-
rekomst enn andre i Norge. Stu-

dien sier ikke noe om hva kreft-
tallene ville vært uten påvirkning-
en fra atombombesprengningene,
og det vil vi heller aldri få svar på,
sier Skuterud.

Genetiske forhold

Forskeren forteller at årsaken til
lave krefttall i den nordsamiske
befolkningen, selv etter økt strå-
ling, kan skyldes både genetiske
forhold, ulike reparasjonsmeka-
nismer i kroppen, og ikke minst
livsstil og kosthold.

- Reineierne lever sunt med
mye fysisk aktivitet og av rødt
kjøtt er reinkjøtt absolutt blant

det sunneste med spesielt mye vi-
taminer, mineraler og antioksi-
danter. - **Betyr krefttallene fra
Nord-Norge at radioaktiv strå-
ling i lave konsentrasjoner ik-
ke er så farlig?**

Målt siden starten

- Det er aldri påvist helseeffekter
av så lave konsentrasjoner som
heller ikke de den samiske befolk-
ningen er utsatt for. Men arbeidet
vi gjør i Strålevernet er basert på
at all tilleggstråling medfører risi-
ko, og at vi derfor gjør hva vi kan
for å redusere denne risikoen.

- Veldig greit å få bekreftet at

radioaktiviteten går ned, sier Al-
got Jåma. Reineieren fra Røyrvik i
har vært på alle målingene som er
arrangert av Statens strålevern i
Nord-Trøndelag, og i går var han
blant de første som troppet opp
ved den mobile måleenheten
utenfor Snåsa Hotell.

Etter et kvarter i stolen foran
maskinen som måler becquerel-
nivået i kroppen hans, så får han
vise at nivået nå er på vel 200 Bq
per kilo kroppsvekt.

Lavere enn da han målte seg
sist, i 2009, og atskillig lavere enn
da han i 1992 var oppe i vel 500
Bq/kg.